

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ - ПИСАТЕЛЯТ С РЕНТГЕНОВИТЕ ОЧИ

Публикувано от **Simonsita** на 11.04.2010

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ - ПИСАТЕЛЯТ С РЕНТГЕНОВИТЕ ОЧИ

През 1934 г. Излиза седмият сборник с разкази на Светослав Минков - „ДАМАТА С РЕНТГЕНОВИТЕ ОЧИ“, Авторът на сборника е сред онези творци, които твърде осезаемо се променят през годините - по стилистика, зрителен ъгъл към действителността, предпочитана проблемност и тематика. Влиянието на диаболизма с неговите призраци, привидения, кошмари и ужаси, отдавна е изживяно, но интересът към тайнственото оставя следи, макар и в твърде видоизменена форма. Запазва се вкусът към невероятното, вече не със злокобно мистични наеи, а на съвършено друга плоскост - научната фантастика. Тези две линии - невероятното и техническата модернизация - се преплитат с неприкрита ирония към определени морални прояви и в индивидуалното битие, и а обществото като цяло. Писателят казва истини, за мнозина нелицеприятни, казва ги обаче с лека, иронична, привидно всеопрощаваща усмивка. Но само привидно.

Разказът „Дамата с рентгеновите очи“, както и целият сборник с това заглавие, се разгръща на две противопоставящи се нива: реалност и невероятност. Реалното обхваща разностранните, неизменни във времето етични параметри на човека. Невероятността е в сюжетните ходове - приумици на едно много артистично и много подвижно въображение, което неизтощимо открива нови и нови непредвидими ситуации, явления, случки. Реалност и невероятност се застъпват, смесват, надничат една зад друга и създават неповторимата атмосфера на тези творби, в които забавата граничи с пределна сериозност. Зад причудливите събития проблясват „рентгеновите очи“ на самия писател, иронични и сериозни, весели и тъжни, усмихнати и съсредоточени, рентгенови не от въздействието на Рентгенола, както при Мими Тромпеева, а в прозренията на един творец, който търси духовните измерения на житейския карнавал.

Още във встъплението на разказа (атмосферата в чакалнята на института за разхубавяване)

веднага проличава специфичният повествователен маниер на автора. Ако Йовков пише, че за него най-висшата проза е тази, при която автоът остава изцяло скрит зад героите си, то Светослав Минков е от противоположният тип писатели. Той винаги пряко се намесва в действието, например: „Като отминаваме с галантно равнодушие природните недостатъци на тия пет дами, ние ще споменем ...“; „Сега ние ще се заемем само с една от петте дами...“ Това открито вмешателство на автора-свидетел, участник, дори съдник, който ни води след себе си, разяснявайки какво ще видим, на какво да обърнем внимание, се проявява във всеки разказ на Светослав Минков. Той контактува с читателя, разговаря с него, приятелски го съветва, поставя го до себе си като равноправен събеседник, вярва в него, не се съмнява в интелигентността му, не се колебае, че ще бъде разбран: „Дотук, драги читателю, всичко вървеше, тъй да се каже, нормално. Ала ето че нашата история взема съвсем неочаквана развръзка ... Прочее нека престанем да говорим от името на автора ...“ И все пак, може би не всеки има рентгеновите очи на писателя, затова Светослав Минков направо излага своите наблюдения: „може да се приготви и серум от патешки мозък за опресняване умствените способности на ония жени, които се занимават с благотворителни чайове, благотворителни коктейли...“

Иронията избликва ту по-прикрита, ту по-явна, но винаги елегантна, бляскаво остроумна, галантна, разсмиваща. А смехът е трудно изкуство в прозата. Тук, външно погледнато, тонът е опрощаващ, забавен, без груби реплики. Авторът се отнася с миловидно съчувствие към героите си. Дълбоко в сърцевината на разказа обаче иронията прекрива в остра горчива сатира.

Поредица детайли, вметнати мимоходом реплики и ремарки, дори отделни думи (хайлайф например) фиксират отразения в разказа момент от действителността (салон за дамска хирургия, илюстрирани списания, научни открития - Рентгенол...). Това е една твърде близка до нас епоха с техническия напредък, със специфичния стил на общуване. Дори на места тази фиксираност е твърде конкретна („новините, че Уелският принц минал неотдавна из лондонските улици с червен фрак“). И същевременно колко съвременно звучи всичко това - нима днес нашите сергии не са отрупани с илюстрирани списания с подобни „новини“, превърнали се в етикет не на отделно съсловие, а едва ли не на цялото общество! Колко точен и същевременно условен е конкретният действителен адрес в разказите на Светослав Минков! В „Дамата с рентгеновите очи“ ироничните акценти са открито съвременни, валидни и сега, и завинаги.

При Светослав Минков стилистическите изяви на иронията са твърде разнообразни: от уж случайната асоциативна ремарка („пеперуденото вдъхновение на поетите“, „парфюмираната младеж от аристократическите кръгове“) до цялостната характеристика на героите поединично или групово (Мими Тромпеева, Чезаре Галфоне, дамите в чакалняга, Жан). Авторът търси явлението, не лично специфичното, затова героите са лишени от индивидуалност, нещо много закономерно за сптиричния жанр. Наистина открояват се и някои индивидуални белези, но и в тези случаи цялостният образ е преди всичко типаж на едно явление - проблем („мекия си глицеринен глас“ - Чезаре Галфоне или „фигура на атлет и когато се смее, ръмжи като мечка“ - Жан).

Разказът е изграден върху особена игра на наивност. За писателя това наистина е игра, за героинята Мими Тромпеева - наложена ѝ от автора поза: „Аз виждам неща, които другите не виждат. Моите рентгенови очи проникват навсякъде. ... Наулицата, втрамвая, вградината -

навсякъде виждам само скелети ... Аз се движа сякаш из някакво гробище." С дръзко въображение Светослав Минков така манипулира героите си, че те с най-бляскаво иронично излъчване да изразят сатиричната му теза. В дневника на Мими Тромпеева се сблъскват художествено функционална наивност и иносказание като форма на ирония. При Светослав Минков не срещаме думата привидно, но тя, неназована, се натрапва на читателското ни внимание, защото зад външно видимото поведение и думи на героите се крие съвършено друг смисъл и естетическо внушение. Авторът превръща преднамерената наивност в средство за иронични характеристики и самохарактеристики: „От известно време наблюдавам едно необикновено явление. Някои от хората, които срещам, и то предимно от хайлайфа, нямат никакъв мозък в главите си... Между петнайсетината кавалери нямаше нито един с мозък. Главите на всички бяха празни, но затова пък красиви." Редуват се невероятното като възприятие на героя и реалното като битийна елементарност: „Естествено, че аристократите трябва да се различават по нещо от обикновените хора. Затуи и главите им изглеждат кухи. Всъщност техните мозъци са на мястото си, само че са направени от някаква много тънка материя... затова не могат да се видят. Ах, дано и моят мозък е също тъй фин като на Жан!"

В самото тълкуване на редица понятия, в разминаването между действителната им същност и тяхното обяснение от страна на героите е заложен иронично сатиричен акцент: колко е интелигентен и възпитан! Говори ми за значението и ефекта на различните парфюми и за чистенето на зъби с клечка при официалните динета."

Художественият свят в „Дамата с рентгеновите очи“, а и в целия сборник, е изтъкан от условности. Те са на много нива - ситуация, събития, поведение и реакции на героите, сплитане между реално и фантастично ... Условността е необходим спътник на иронията, една от формите ѝ на изява. Най-често в условността е заложена комичност. За Светослав Минков тя е средство в поредица увлекателно невероятни събития да разнищи и отхвърли определени морални прояви не само като смешен белег на индивида и на обществото, но и като неприемливи.

Наред с прякото вмешателство на разказвача, Светослав Минков налага в творбите си и своето духовно присъствие - ироничен, с рентгеново прозорлив поглед, с весело горчива скептична усмивка, издигнал се далеч и високо над всичко, което осмива. В „Дамата с рентгеновите очи“ автор и герои са на два полюса - точно според класическата противопоставеност: сатирик - обект на изображение. Иронията е отношение, оценка, емоционална присъда, битка. Ще ни се да вярваме, че тя ще победи, ако не днес га утре. Но, уви! Победата ѝ е твърде ефимерна, въпреки самочувствието - само в процеса на четенето. Просто Мими Тромпеева иска да се омъжи за милионер, а духовността и прагматизмът, поне както го доказва историята досега са абсолютно несъвместими и неравностоини. Победата на иронията е твърде условна, остава си в сферите на духовното, без реално покърпие. И то само за тези, които имат сетива за нея. Но такива са изобщо победите на духа.

